

"Nii rõõmus, muretu ei ole keegi muu kui mustlane..."

Õnnetuse järel tuleb õnn, ütleb mustlaste vanasõna. Võtlusest õnne nimel ja õnne eest, armastusest, peidetud ja ülesleitud varandusest ning isamaa kaitsmisest räägib Estonia Teatri uus lavastus. Reedel avaneb eesriie Johann Straussi opereti "Mustlasparun" esietenduseks. Loomulikult saavad selles loos kõik tegelased õnnelikuks, sest mis operett see muldu oleks. Ega asjata öelda — ilus nagu operetis.

"Mustlasparunit" on Eestis lavastatud palju — kokku 17 korda. Esmakordselt "Vanemuises" juba 1889. aastal, viimane kord kaheksakümmend aastat hiljem samuti "Vanemuises". Nendesse aastakümnetesse mahtus sealsel laval veel üheksa lavastust, "Estonia" arvele jääb neli ning Pärnu "Endla" ja Narva "Võitlejale" kummalegi üks. Et enamik neist jõudis vaatajate ette enne 1930. aastat, siis on ilmselt vähe neid, kes mäletaksid midagi tolaeagsetest lavastustest. Küll aga meenub nii mõnelegi eakamale teatritelebeelsele inimesele Rudolf Jõksi või Johannes Lükki Barinkay "Vanemuises" 1942. aastal, Elsa Maasiku või Meta Kodaniporgi Saffi, Ott Raukase Zsupan ja Georg Otsa Barinkay "Estonias" 1948. aastal, rääkimata Margarita Voitiese Saffist ja Ivo Kuuse Barinkayst "Vanemuise" viimases lavastuses.

Ivo Kuusk on samas osas ka nüüd Estonia Teatri laval. Mustlaste parunit kehastavad veel Väino Puura ja külalisesina Mikko Pulkkinen Stockholmis Kuninglikust Ooperist. Mustlasneiu Saffina esinevad Sirje Puura ja esmakordselt operetižanriga jõudu prooviv Nadia Kurem. Seakasvatust arendava jõuka maaomaniku Zsupani (muide, just selle tegelase valis oma olematuks

peigmeheks krahvinna Mariza Kálmáni operetis) osas on Voldemar Kuslap või Teo Maiste. Zupani tütre Arsenana näeme Annika Tõnurit või Pirjo Kauget — viimasele on see debüüdiks suurel laval. Zsupani sulane Ottokar, kes põleb armastusest Arsena vastu, on etenduses Hans Miilberg või Alar Haak. Kaasa teevad veel Marika Eensalu (koguni kahes rollis), Ülle Tundla, Leili Tammel, Urve Tauts, Rostislav Gurjev, Mati Kõrts, Arvo Laid, Tiit Tralla, Kalju Karask, Peeter Oja, Rein Taidla ja Mati Vaikmaa.

Valsikuninga Johann Straussi üheksandat lavateost on nimetatud nii koomiliseks ooperiks kui ka operetiks — viimaseks paljude kõnetekstide tõttu, esimeseks aga sellepärast, et vokaalpartiit esitavad lauljatele suuri nõudmisi ja annavad end igati võrrelda mis tahes ooperiga. "Mustlasparuni" saamisloost rääkides tuleb siirduda ajas tagasi tervelt 110 aastat, kui Budapestis tuli ettekandele Straussi operett "Löbus söda" autori enda taktikepi all. Siis kohtus Strauss Adele Deutschi (noor lehestunud daam, kellest paar aastat hiljem sai Straussi kolmas abikaasa) eestkostel tol ajal väga tuntud ungari kirjaniku Mór Jókaiiga, et arutada võimalust koostööks. Kirjanik pakkus libretoks oma jutustust "Saffi". Mór Jókai (1825—1904) nimi ei ole päris võõras ka eesti lugejatele, sest tema teostest on meil antud välja romaanid "Kuldaväärt mees" (1926. ja 1975. aastal) ning "Mustad teemandid" (1904. aastal). Opereti libreto tellis Strauss Viinis elavalt ungari ajakirjanikult ja Petöfi luule tõlkijalt Ignaz Schnitzerilt (1839—1921).

Opereti esiettekanne toimus "Theater an der Wienis" 24. oktoobril 1885. aastal — üks päev enne Straussi 60. sünni-

Juba kakskümmend viis aastat tagasi mängis Ivo Kuusk Barinkayd, tookord "Vanemuise" laval. Nüüd teeb ta sama rolli "Estonias", sest Barinkay ei vanane liial.

VAMBOLA SALUPUU foto

päeva. Enne esietendust oli olnud palju skeptilisi arvamusi. Oli neid, kes pidasid libretot liiga poliitiliseks, aga ka neid, kes leidsid, et Strauss on vanaks jäänud ja ennast ammandanud. Ometi oli just muusika see, mis tõi hiigelmenu. Aastad on muusika surematust aina kinnitanud, opereti teksti on aga tulnud lõputult kohendada ja kohandada.

Nüüdse lavaversiooni on Andres Särevi ümbertöötanud libreto järgi kirjutanud lavastaja Endrik Kerge. Muusikalisel poole alustaladeks on kontsertmeisterid Ülla Millist-

fer ja Jaanus Juul ning dirigendid Arvo Volmer ja Tarmo Leinatamm. Kunstnikutöö on Georg Sanderilt, tema dekoratsioonikavandid on kandnud suurele pinnale Uno Kärbis ja Järvi Kotkas. Koorile on lood selgeks õpetanud Anne Dorbek. Tantsulised liikumised on seadnud lavastaja ise, II vaatuse tantsu seade tegi Heino Aassalu ning tegelastele õpetasid liikumise ja tantsu Berta Krumm ning Juri Mihhejev. Etenduse tagalat dirigeerib Väino Aren.